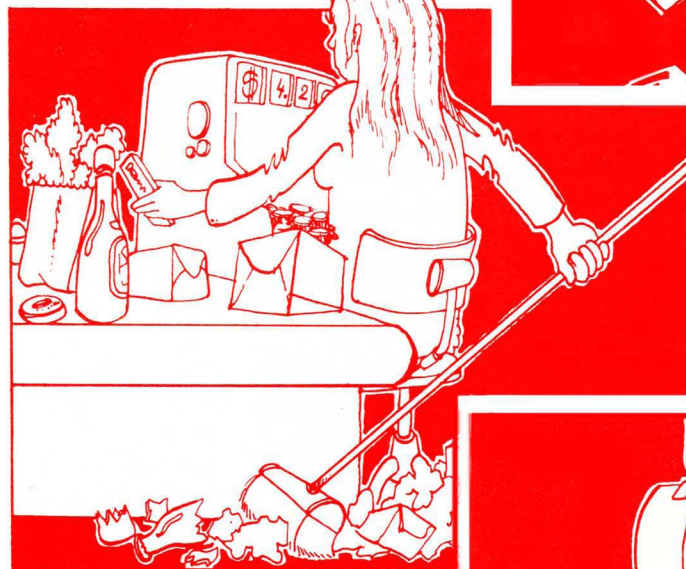
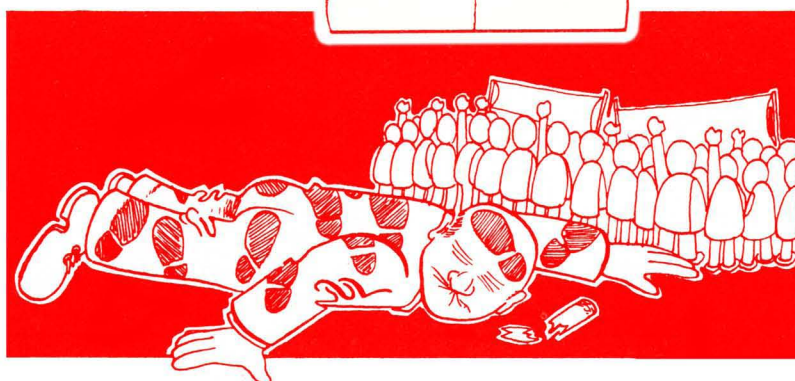
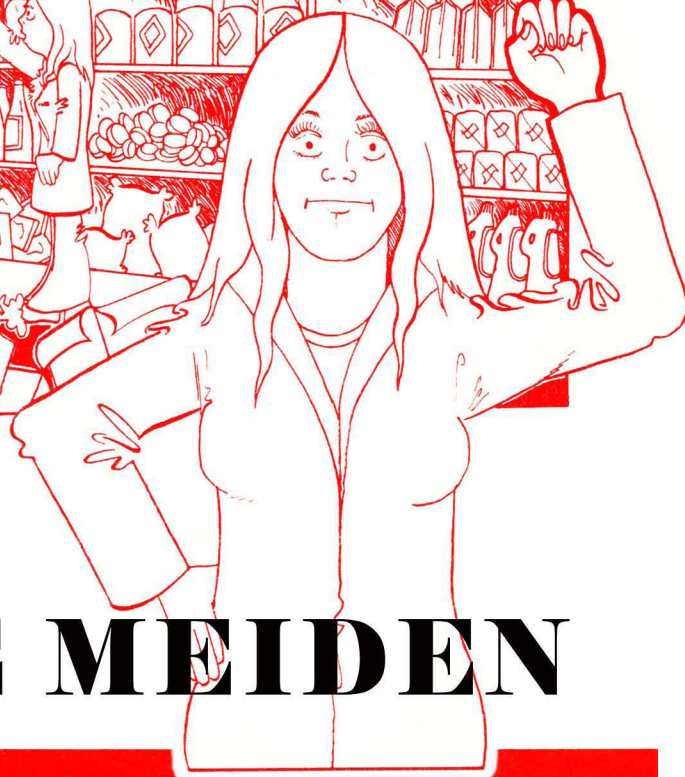

PROLOOC

**WILLEMSTRAAT 72
EINDHOVEN**

**Slappe tijden,
STERKE MEIDEN**

*Jan Smeets
Proloog*

S L A P P E T I J D E N , S T E R K E M E I D E N .

Een programma voor werkende jongeren, die pas de school verlaten hebben. In het bijzonder voor de 15 jarigen.

GEMAAKT DOOR PROLOOG IN HET SEIZOEN 1974 - 1975.

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, maar dan wel na schriftelijke toestemming van de "Auteursvereniging Proloog", p.a. Jan Luykenstraat 43 Eindhoven.
Hetzelfde geldt voor gehele of gedeeltelijke opvoering van het stuk.
Deze bepalingen gelden niet voor intern gebruik op vormingsinstituten waar dit programma is gespeeld.

Beeldroman lied

je bent mooi, je bent jong
 en zelfstandig maar niet rijk
 dus je werkt voor de kost op kantoor,
 hij is een beeld van een man,
 goed gebouwd gouden hart
 aan wie jij snel je hartje verloor

maar op bladzijde acht
 blijkt die boy stinkend rijk
 t'is de zoon van een oli-magnaat,
 die zijn kind niet wou zien
 en een hartaanval kreeg
 en hem nu z'n miljoenen nalaat.

nu ie rijk is wordt hij
 door een dame bezocht
 die verleidelijk dingt naar zijn hand,
 en jij maakt het maar uit
 want een meisje als jij
 past toch nooit bij een jongen van stand.

je wilt huilen, alleen zijn
 dus neem je de trein
 naar het dorp waar je wieg heeft gestaan
 waar je vader nog woont, een bedachtzame man
 en bij hem kun je je wel laten gaan

en je vader zegt: "meid
 volg de stem van je hart,
 dat je houdt van die knul zie'k meteen
 en wat maakt het dan uit
 of ie arm is of rijk
 want de zon schijnt toch voor iedereen"

ondertussen heeft hij
 van die dame ontdekt
 dat het haar om zijn geld is te doen
 hij zoekt overal jou
 eet niet slaapt niet maar bidt
 om één blik uit jouw ogen, één zoen.....

op de deur van je pa
 wordt geklopt, zonder erg
 maak je open "hij is gekomen"
 en voortaan leef je blij
 als zijn vrouw aan de zij
 van de milliorir, van de milionair,
 van de milionair van je dromen.

Ria: Misschien loopt het met julie zo, maar met mij is het in ieder geval heel anders gegaan. Ik ben Ria en ik zal jullie mijn verhaal eens vertellen. Het begon thuis. Jurg speelt mijn vader, Nienke men moeder en Marij m'n jongere zusje.

HET DECOR IS EEN HUISKAMER. TWEE SCHERMEN? TAFEL EN STOEL

Vader: (komt binnen met de krant) Help je moeder eens. Zit daar niet zo te hangen op die stoel. Een stoel is om op te zitten. Waarom help je je moeder niet? Bijn drie jaar op de huishoudschool en nog te beroerd om een aardappel te schillen. Een beetje fut, meije. Ik heb de hele dag gewerkt, ik heb wat gedaan. Dan ben ik tevreden, dan kan ik uitrusten.

Wilma (zet de radio aan, muziek)

Ria: Zet es wat anders op, t'is altijd het zelfde.

Wilma: Ik vind dit mooi.

Ria: Ik niet. (probeert de radio af te zetten, gevecht)

Vader: (schrikt wakker) Wat is dat nou weer. Ik heb gezegd ga je moeder helpen. Heb je de hele dag gewerkt, ben je doodmoe, denk je even rust, maar nee hoor. Jij hebt de hele dag op je luie kont gezeten. Heb je nou werk?

Ria: Nee.

Vader: Wat nee. Geen wonder dat je niet wordt aangenomen als je zo praat. Wat vroegen ze?

Ria: Of ik een diploma had.

Vader: En dat heb je niet. Ik wist het wel. Hoe vaak heb ik je niet gezegd haal dat diploma. Ik heb er geen, ik weet wat de gevolgen zijn. Maar nee, liever lui dan moe.

Ria: Ik deed wel m'n best, maar het was een rotschool.

Moeder: Ach laat 'r toch. T'is maar een meisje. Als ze later d'r huishouden maar kan doen, dan is het toch allang goed.

Wilma: Ja, gaan we nou eten, gezellig is het hier, zeg.

Moeder: Ja laten we maar gaan eten, alles is klaar. Als er toch geen werk is voor meisjes dan is er geen werk. t' Zijn slappe tijden.

Vader: Slappe tijden, slappe tijden, slappe meiden zal je bedoelen. Geef 'r nog gelijk ook. Mijn moeder, twaalf kinderen had ze, maar zijn pakte het aan. Ze had een lijfspreuk: waar een wil is is een weg. Knoop dat in je oren meisje.

Moeder: Kom Pa we gaan aan tafel. Anders wordt alles koud. Ria, haal jij even de aardappelen uit de keuken?

Vader: Hoe dikwijls moest ik er niet naar boven sturen voor der huiswerk. Altijd maar t v kijken s'avonds. En wat komt er van terecht? Geen diploma, geen werk

Ria: Boven was het koud en Wilma slaapt ook op de kamer en dan hadden we altijd ruzie wie aan het tafeltje mocht.

Wilma: Dat is niet waar. Jij wilde altijd het schemerlampje voor jou alleen.

Vader: Houdt je er buiten. Spuit elf geeft ook modder. Je begint op je zuster te lijken.

Moeder: Hier Pa kijk een extra groot stuk vlees voor jou. En laten we erover ophouden. Wat kan het nou schelen of zo'n kind een diploma heeft of niet. Ik heb ook geen diploma, nou ben ik geen goeie huisvrouw?

Vader: Daar heb ik het nu niet over. Mijn dochters moeten het beter krijgen dan ik, daar gaat het om.

Ria: Maar als er nou geen werk is. Ik kan toch niet toveren.

Vader: Allemaal uitvluchten. Er zijn kansen genoeg tegenwoordig, maar je moet ze wel pakken. Weet je wat het met jou is, jij wil helemaal niet werken.

Ria: Dat is niet waar. Ik ben niet lui. Ik wil best werken. Laat me toch met rust. Ik ben niet lui. Ach, stikken jullie toch allemaal in je aardappelen.

Ria: (tegen publiek)

Ik was zo kwaad dat ik recht door de straat opliep. Het was niet waar wat mijn vader zei, dat het allemaal aan mij lag. Neem nou dat solliciteren. Ik was die middag bij twee firma's geweest om een baan. Moet je kijken hoe dat ging.

CHANGEMENT. SCHERMEN GEVEN AAN TWEE KANTOORRUIMTES.

Ria: Joop speelt de chef. Ik moest me melden op kamer 14. Ik klopte, en ik wachtte. En ik klopte weer.

Chef Joop: Binnen. Goemiddag Juffrouw, gaat U zitten. Zo Juffrouw van Kempen, waarom solliciteert U bij Sunny Shine?

Ria: Ik zoek werk.

Cef: Ja natuurlijk. Het gaat om werk op de inpakafdeling, U moet wel flink kunnen doorwerken.

Ria: Dat kan ik best hoor.

Chef: Mooi zo. Ons bedrijf geeft veel voordelen. Zoals make-up artikelen met korting en een gezellige kantine. En hoeveel U gaat verdienen hangt af van Uw leeftijd. U krijgt bij ons meteen het wettelijk voorgeschreven jeugdloon. U geboortedatum (zoekt in de papieren) hé dat staat niet bij de telefoniste gegevens.

Ria: Dat ben ik vergeten te vermelden. 27 April 1959.

Cef Joop: Aha, 15 jaar.

Ria: Ja dat klopt mijnheer.

Chef: Ja in dat geval moet U twee dagen in de week naar het vormingscentrum en dat schept op zo'n gemechaniseerde afdeling erg veel problemen. Het bedrijf heeft die dure machines natuurlijk niet gekocht om ze 2 dagen in de week stil te laten staan. Nee het spijt me dan heb ik geen werk voor U.

Ria: Maar als U nou eens twee meisjes zou nemen. Dan kan de één werken en de ander naar het vormingsinstituut.

Chef: Ja laat U de oplossing nou maar aan ons over. Het spijt me maar ik kan U niet gebruiken.

Ria; (tot het publiek())

Mislukt. Dat verrekte vormings-instituut ook.

Tenminste toen dacht ik nog dat het daaraan lag, maar daar moeten we het straks nog maar over hebben.

Maar ik wist nog een bedrijf en ik ging er meteen op af. Het begon goed. Ik mocht meteen bij de personeelschef komen. Ik sta daar te wachten, komt er een man de trap af, ik denk dat is 'm, ik geef hem een hand, was het de verkeerde. Stond ik mooi voor schut. Jurg speelt de andere chef. Ik dacht wel dat het zou lukken.

Chef Jurg: Is dat duidelijk? (telefoon gaat) Ogenblikje
Hallo met meneer Penders.

Mgazijnchef: Ja, hier met de magazijnchef. Heb U al iemand gevonden voor onze afdeling. We hebben er nu drie tekort. De mensen werken zich hier over de kop. Dat kan zo niet langer.

Chef J.: Ja ik ben er mee bezig, dat komt wel in orde.

Mag. : O. Nou dat is maar goed ook. Bedankt hoor. Hou doe.

Penders: Zo, dus U komt bij ons solliciteren? En waarom is de keus nu juist op ons bedrijf gevallen.

Ria: Nou ik kan een meisje dat hier werkt en die vindt het hier wel leuk.

Penders: Ja het is hier interessant en verantwoordelijk werk. En in een prettige sfeer. Wilt U misschien een kopje koffie?

Ria: Dank U wel.

Penders: Dank U wel. Dat kan betekenen ja dank U wel of nee, dank U wel, nu weet ik het nog niet.

Ria: Ik bedoel, ja, dank U wel.

Penders: Kijk eens, vul jij ondertussen dit formulier maar in. Is het duidelijk? (telefoon gaat) Ja hallo met meneer Penders.

van Dam (bij het andere tafeltje) Ik ben de directeur. (telefoon)

Penders: Ja hallo met meneer Penders

V. Dam: Zeg Penders wil je even hier komen?

Penders: Ja zeker Meneer van Dam. Zeg ga jij maar even door he, ik ben zo weer terug. (loopt om naar andere tafel)

van Dam: Ah Penders. Zeg ik heb hier de winstcijfers van de afgelopen drie maanden. De winst loopt hard terug, verdomme.

Penders: Dat is niet zo best meneer van Dam.

van Dam: Nee. We zullen moeten bezuinigen. Dus, Penders, er wordt geen nieuw personeel meer aangenomen.

Penders: Goed Meneer van Dam. Alleen, op het magazijn hebben ze op het moment drie werkkra man te kort. Jonge werkrachten trouwens.

v Dam: Dan moet er maar wat steviger aangepakt worden. Er moet bezuinigd en dat minimum jeugdloon is verrekke hoog. En als het helemaal niet gaat dan haal je maar wat mensen bij de productie vandaan. Want daar kan ook wel harder gewerkt worden. Enfin, je kent mijn insructies. Penders.

Penders; Ja meneer van Dam.

van Dam: Penders

Penders: Dag meneer van Dam. (loopt om naar Ria) Luister eens

Ria: Alstublieft meneer (legt het formulie voor Panders)

Penders: O, vijftien jaar, geen diploma's, nee dan bent U toch niet geschikt voor deze baan. Het spijt me. Volgende keer beter. Tot ziens juffrouw van Kempen.

Ria: Dag meneer.

Ria:(tot het publiek)

Weer mis. Ik begreep het niet. Waarom moet je voor magazijn werk nou een diploma van de huishoudschool hebben. Of zat er wat anders achter. Had ik dingen fout geschreven in die vragenlijst. Daarna was h Hij opeens veel minder aardig tegen me. Nou ja, hoe dan ook, ik had geen werk. En nou heb je zelf gezien dat het niet waar was wat mijn vader zei, dat het allemaal aan mij lag. En daarom was ik kwaad de straat opgelopen. En ik had honger. Ja, dat krijg je als je zonder te eten de straat op loopt. Dus ging ik naar de snackbar van Tante Mies om een frietje te eten.

CHANGEMENT. DECOR GEEFT AAN - SNACKBAR.

Ria: Joop speelt Wim, een jongen uit de buurt.

Wim: Nou wij gisteren weer scheuren. Brommers opgevoerd,
80 km. Meteen politie achter ons aan.

Mies: En hebben ze jullie te pakken gekregen?

Wim: Mooi niet. Wij met een rotgang al die kleine straatjes
in, waren we ze zo kwijt.

Mies: Ik zou maar oppassen, da's hartstikke gevaarlijk.

Wim: Ons krijgen ze niet te pakken. Geef mij maar een frietje,
Mies.

Mies: Frietje voor Wim. Jij nog wat Ria?

Ria: Nee.

Mies: Wat ben je stil.

Wim: Een lachje kan dr niet af.

Mies: Wat ist Ria? Ruzie gehad?

Wim: Met je verloofde zeker.

Mies: Nee, als Ria ruzie heeft dan is het meestal met haar
vader. Zeker te laat thuis gekomen gisteravond.

Ria: Ach het zal wel weer aan mij liggen.

Wim: Die ouwe van mij die heeft soms ook van die pestbuien.
Maar sinds ik geld binnen breng is dat mooi over.

Ria: Alsof ik het zo leuk vind dat ik geen werk kan vinden.

Mies: O is dat 't. Ach meid, trek het je niet aan, je vader
had gewoon een pestbui omdat ie moe was van zijn werk.

Wim: Er lopen er trouwens wat rond tegenwoordig die geen werk
kunnen vinden.

Ria: M'n vader zegt dat het aan mij ligt. En dan begint ie
weer te zeuren over school. Dat ik daar ook al een keer
ben blijven zitten en dat ik altijd zo brutaal was enzo.

Wim: Ach die school. Als je nou kijkt wat ik op die LTS
leerde, en je ziet nou wat voor werk ik doe op de brood-
fabriek, dan slaan die lessen toch nergens op. En streng.

Ria: Bij ons op de huishoudschool ook. Je mocht nooit wat
terug zeggen. Vooral bij Zuster Ursula. Katwijf.

Mies: Zo zo, Je frietje komt er aan, Wim. Dus jij vond
het niet zo leuk op school, Ria.

Ria: Ik niet. Ik baalde van school. Toestanden, man.

Wim: Vertel es wat van die spinazie-academie. Wat leerde je
daar dan eigenlijk.

Ria: Dwijlen en koken. En kinderverzorging, maar dat kreeg
je pas in de derde, dus dat heb ik nooit gehad.

Leraar: We gaan verder met "door taal tot cultuur" blz 6.

Wim: Meneer.

Leraar: Ja wim?

Wim: Er staat in de krant dat alle bromfietsvalhelmen zijn afgekeurd, kunnen we dat niet lezen. (hij leest in de krant)

Leraar: Blz 6 over prinsjesdag. Begin jij maar.

Meisje: Vroeger lag in het ambts-kostuum der ministers nog de glans van het fleurige feest buiten. Thans is dat niet meer het geval.

Leraar: Stop. Thans is met tha. Schrijf het even in je schrift. Ja, verder.

Meisje: De ministers verschijnen in jaquet.

Leraar: Stop. Jaquet schrijf je j a q u e t, q u e gezien? Wim, ben je er ook even met je aandacht bij? (Wim leest in de krant) Wat is een jaquet, Wim? Wim, wat is een jaquet?

Wim: Dat interesseert me niet, meneer. Ik draag haast nooit een jaquet.

Leraar
Ik vroeg jou wat een jaquet is.

Wim: En ik vroeg U iets over die bromfiets-valhelmen, die draag ik wel.

Wim (tot publiek) Kijk het is natuurlijk normaal dat je op school leert lezen en schrijven. Dat heeft iedereen nodig. Maar waarom je van die idiate woorden moet leren. Ik vind dat je op school dingen moet leren waar je echt wat aan hebt later.

Lerares: Kom een beetje meer aandacht meisjes. Ria, Kijk nou eens, een hele bruine koek op de bodem van je pan. Ik heb al zo vaak gezegd: bij het koken van pap zijn er drie dingen waar je aan moet denken; ten eerste: de vlam moet niet te hoog, ten tweede: goed roeren, en ten derde het belangrijkste: erbij blijven.

Ria: Ik haalde even wat zout bij haar.

Lerares: Onzin, dat heb je zelf. Nou ja, je zult wel merken hoe het smaakt, je kent de regels.

Ria: Jesses, moet ik dit opeten, dat verdom ik, ik lust geen angebrande pap.

Lerares: Als je later werkt, meisje, kun je ook niet zeggen dat doe ik niet. Je zult in je leven nog wel vaker dingen moeten doen die je niet zo leuk vindt. Dan went dat vast.

Ria: (tot publiek) Kut. Ik heb het niet opgegeten. Ik heb het gewoon in een plastic zakje gekieperd, in m'n schortezak, en hup in de wc. Moet het zakje niet stuk gaan natuurlijk. Dat heb ik ook eens gehad. Vieze troep, man.

Ja, we hebben wel gelachen soms. Maar meestal gaat dat lachen gauw over. Hoorde je wat ze zei? Het is wel niet leuk, maar dat went vast voor later. Dat leer je dus op school, alles maar slikken. En als je dat niet doet dan krijg je nog op je lazer ook.

Leraar: Kijk Wim, zie je die voorvork. Die moet gelast. En stevig ook want het moet niet weer kapot. He Wim, ik had het tegen jou.

Wim: Ik wil niet lassen. Ik heb verleden jaar gekozen voor draaien en ik heb het hele jaar zowat nog geen draaibank gezien.

Leeraar: Dat draaien dat komt nog wel. We hebben op het moment te weinig plaatsen. Volgend jaar komt er een lokaal bij en dan...

Wim: Volgend jaar, daar heb ik nou niks aan. Ik zou hier leren draaien, dan ga ik niet de hele dag staan lassen.

Leraar: Lassen is nog niet zo'n slecht vak. Op die manier: krijg jij een all-raund opleiding waar je later nog veel plezier van zult hebben.

Wim: Opleiding, nou wordt ie mooi. Speelgoed van Uw kinderen lassen, noem dat maar een opleiding.

Leraar: Ja, nu is het wel genoeg. Het is nou eenmaal niet anders. We moeten ons aanpassen aan de omstandigheden. Kom, aan het werk. (hij mikt de voorvork in Wim's handen)

Wim: (smijt de voorvork terug) Ik verdom het, ik wil aan de draaibank.

Leraar: Dan moet je het zelf maar weten. Dan ga je maar naar de directeur. Dan zul je wel eens zien wie er hier gelijk krijgt. Schiet op.

Wim: (tegen publiek) Aanpassen. Altijd moeten wij ons aanpassen. Kotsmisselijk wordt je er van. Ik snap dat niet, he. De school is er toch zeker voor ons. Laten ze de school dan maar eens een keertje aan ons aanpassen.

Ria: Maar nee, wij moeten ons altijd aanpassen. Dat went dan zeker ook vast voor later. En als je daar geen zin in hebt, dan vlieg je naar de directeur of naar de directrice. En als je zovaak gestraft wordt dan zie je het na een tijdje helemaal niet meer zitten.

Juf

Lerares: Ria, ik heb jou in de pauze het hek uit zien gaan, je weet dat dat niet is toegestaan voor tweede klassers.

Ria: Ik had honger, juf, ik ben even een frietje gaan halen, mag dat dan niet.

Petra: Jee, mag dat niet, dat wist ik niet.

Lerares: Doe niet zo dom, jullie allebei. Je weet heel goed dat dat niet mag.

Petra: We waren met z'n vieren. Bettie en Ineke waren er ook bij.

Lerares: Petra, ik heb jou niets gevraagd. Ria, jij blijft om vier uur maar even na.

Petra: Da's niet eerlijk, dan blijven wij ook.

Lerares: Nu is het genoeg. Ik heb Ria gisteren naar huis moeten sturen omdat ze een onfatsoenlijk korte fok aan had. Ze heeft zich de hele dag niet meer laten zien. En nu weer in de pauze het hek uit. Het moet nu maar eens uit zijn. (Petra en Ria zitten aan een stuk te giebelen.) Ria blijft na schooltijd maar eens hier om de gang van de school eens een goeie beurt te geven.

Petra: Blijven wij ook, zijn we veel vlugger klaar, kunnen we lol hebben.

Lerares: En nu is het uit. Petra gaat naar huis en Ria blijft hier is dat goed begrepen.

Ria: (steekt vinger op) Het komt wel slecht uit, m'n Oma is jarig. Ik verdam het toch.

Lerares: Dat zullen we dan nog wel eens zien.

Ria: (tegen publiek) Ze heeft me opgesloten in school tot het af was. Maar ik heb het 'r betaald gezet.

Lerares: Petra, volgende zin. (klop klop) Binnen.

Conciërge: Juffrouw Damstra, hier zijn 20 gebakjes voor U
Zeker een feestje.

Ler: Gebakjes, ik weet nergens van meneer Smit.

Con: He, de jongen van de bakkerij zei: 20 gebakjes voor
Juffrouw Damstra. Ik dacht dat zal wel goed zijn,
ik heb ze maar even voorgesloten.

Lerares: Ja, het is goed meneer Smit. Zeg U het hier
maar neer. U kunt wel gaan.
(meneer Smit gaat weg, juf loopt dreigend naar Ria,
Meisjes kijken zeer onschuldig)

Ria: Bent U jarig, juf?

Lerares: We gaan door met de les.

Ria: Ik werd een week van school gestuurd. En een maand
later nog eens een paar dagen. Ik hield het er gewoon
niet meer uit. Ik was toch bijna 15 dus een nieuwe
school zoeken zat er niet meer in. Trouwens als je
zo dikwijls bent weggestuurd vind je niet zo makkelijk
een andere school.
En nu denk je misschien, zie je wel, het is toch je
eigen schuld. Maar dat is niet waar. Een heleboel
meisjes en jongens gaan op hun vijftiende van school
af. En niet omdat ze niet willen leren. Wat je wilt
leren krijg je niet en als daar dan iets over vraagt
dan krijg je nog geen antwoord ook.
Nou en daarom baalde ik van school. Daarom wou ik
gaan werken. Ik dacht: als je werkt dan ben je geen
kind meer, dan breng je geld binnen.
Nou, dat werk vinden dat ging niet zo makkelijk, dat
heb ik daarnet al verteld. Maar ik hield stug vol.
En op een goede dag solliciteerde ik bij een super-
markt.

CHANGEMENT. SCHERMEN GEVEN AAN KANTOOR SUPERMARKT.

Chef: Amaliastraat 13 Eindhoven. Bent U getrouwd?

Ria: Nee.

Cef: Nee. komen er ernstige ziektes voor in Uw familie?

Ria: nee

Chef: Bent U wel eens in aanraking geweest met de politie?

Ria: Nee,nee.

Chef: En wat zijn Uw hobbies?

Ria: Zwemmen en lezen, romans enzo-

Chef: Ja ja. Nou, Ria, zalik maar zeggen, ik geloof dat die baan van leerling-verkoopster die wij vrij hebben dat dat wel iets voor jou is.

Ria: Meent U dat?

Chef: We gaan het proberen.

Ria: Geweldig.

Chef: Dan zijn er nu een paar dingen die we even moeten bespreken samen. Allereerst je loon. Je krijgt natuurlijk het voorgeschreven minimum-loon. Dat is dan laat eens kijken 15 jaar, drie dagen in de week dat is dan f305.- bruto in de maand. Is dat in orde?

Ria: Dank U wel.

Chef. Uitstekend. Wat de werkzaamheden betreft, je zult begrijpen dat er op een zaak als de onze van alles te doen is. Dus het zal ook wel eens eens een lagje dwijlen worden. Maar dat vind je zeker wel goed he? Ja?

Ria: Ja.

Chef: En dan verder: het kan s'avonds wel eens een beetje later worden. Zo af en toe een half uurtje. Maar daar heb je geen bezwaar tegen denk ik? Nee?

Ria: Nee.

Chef:Fijn. En ga je naar school?

Ria: Ja.

Chef: Op welke dagen ga je daar naar toe?

Ria: Op Maandag en Dinsdag.

Chef: Juist. Zeg Ria, als het een een keer ontzettend druk is of er zijn zieken dan kan het misschien wel eens voorkomen dat we je vragen om een dag niet naar het vormingsinstituut te gaan. Maar dat vind je wel goed he?

Ria: Nou als het mag van het instituut.

Chef: Nou ja, mogen mogen, als wij het er samen over eens zijn dat dat voor een keer best kan en ik regel dat even persoonlijk met het vormings-instituut, nou maar dan heb je er vast geen bezwaar tegen. Nee?

Ria: Nee.

Chef: Nou Ria, dan hebben wij samen alle problemen opgelost. En dan zal ik maar zeggen: tot Woensdag. Je schort hangt al klaar.

Ria: (tegen het publiek)

Joepie, dan hoeft m'n vader zich daar ook niet meer druk over te maken. Wat voor werk ik doe kan me niet zoveel schelen, als ik er maar centen mee verdien. Wim heeft gezegd: als we hard sparen kunnen we over een paar jaar trouwen. Het is nou aan tussen ons. We zien elkaar altijd in de snackbar van Tante Mies.

DECOR GEEFT AAN SPACIEBAR VAN TANTE MIES.

Ria: Ik denk wel dat ik een tientje per week kan sparen. Als er niet te veel verjaardagen in vallen teminste, anders haal ik het niet. Moeder spaart ook voor me maar dat krijg ik pas later. Gister kwam ze thuis met twee washandjes voor me

Mies: Schiet jij even lekker op met je uitzet.

Wim: Toe, Mies. Als het goed gaat op de fabriek kan ik misschien deegmaker worden, verdien ik allicht een paar tientjes meer.

Mies: Dat praat over sparen. Ria moet 'r eerstverdiende geld nog binnen krijgen.

Wim: We kunnen vast wat kleine dingetjes kopen voor de uitzet.

Ria: Borrelglaasjes, allerlei, glaasjes voor later in de glazenkast. En handdoeken, daar heb je een heleboel van nodig, en tafelkleden

Wim: Een bankstel, dat we lekker met z'n tweetjes naar de kleurentelevisie kunnen kijken.

Ria: En een ronde tafel en een hemelbed met een donzen dek en roze gordijntjes.

Mies: Een hemelbed, ze mogen blij zijn als ze het oude bed van Opa en Oma mee kunnen krijgen.

Wim: Ik wil graag een schuurtje in de tuin, daar kan ik sleutelen aan de brommer of aan de auto.

Ria: Ik wil een eensgezins-woning met een doorzonkamer. Dan kun je de kinderen zo zien spelen in de zandbak achter in de tuin.

Mies: Een eensgezinshuis met een tuin. Maar dat krijg je niet zo makkelijk, ik heb de eerste jaren dat ik getrouwd was op een flatje gewoond. De kinderen speelden op de gallerij. Soms moest ik ze vastbinden aan de spijlen anders woelen ze weg.

Wim: Ik wil voor jou zo'n moderne keuken met van die handige opbergkastjes.

En natuurlijk een volautomatische was-machine. De kinderen spelen buiten, klimmen in bomen, maken zich vies. Ja, logisch he, daarvoor zijn het kinderen. Maar met zo' goeie wasmachine is dat niet erg.

Mies: Ja ja, Jantje deBoer met zijn Fleuriel, die kennen we. Nou geloof er maar niets van, t'is allemaal heel anders dan op de t v reclame.

Ria: We nemen zo'n grill met zo'n handige deur die je ook als oven kunt gebruiken. Die zijn erg fijn en je kunt er ontzettend lekkere dingen in klaar maken.

Wim: En een elektrische frituurpan.

Mies: Ongezellig hoor, frietes eet je toch zeker hier.

Ria: En een citrus pers

Wim: En een elektrische koffiemolen.

Ria: En een draaitop stofzuiger.

Wim: En een elektrisch vleesmes.

Ria: Een een stoom-strijkijzer met termstaat.

En een haardroger.

Ria: En een mixer.

Wim: En een koffiezet-apparaat.

Mies: O, wat zullen ze gelukkig worden met al die bullen in hun huis. Nee weet je wie er echt gelukkig van wordt: Meneer Philips of Meneer Moulinex, want die verdienen de centen als jij wat koopt.

Ria: En later misschien wel een vaatwas-machine.

Wim: Geweldig eigenlijk wat je tegenwoordig allemaal ~~XXXXXXXX~~ ~~XXXXXX~~ te koop is. Ria, als wij al die dingen hebben, hoef jij in huis haast niets meer te doen.

Mies: Nee, in huis niet. Maar buitenshuis zal ze zich een ongeluk moeten werken om de venten te verdienen die nodig voor de afbetaling. Ja, hoe wil je dat anders allemaal betalen?

En s'zomers gaan we er op uit met de kinderen. We nemen een bmw station-car waar de hele kampeer-uitrusting in kan.

Ria: Ik zie ons al hollen van de duinen....

Wim: naar beneden, naar het strand...

Ria: Een man is zo jong.....

Mies: Als hij zich voelt. Ja die kennen we. En dan krijgen we de arreslee nog en dan hebben we ze allemaal gehad. Ik vroeg waar je dat allemaal van wilde betalen, van Wim z'n minimumloon. Nou, ik heb een frietje voor jullie klaar gezet. Waren jullie effe lekker weggezweefd op je donzen-dekbedjes. Nou maak je geen zorgen, dat ouwe bed van Opa en Oma is heus zo slecht nog niet. Als je er maar eenmaal inligt.

Ria: (tegen het publiek)
Plannen maken is mooi. Maar om te beginnen moet er
gewerkt worden. Dus daar gingen we.

CHANGELEMENT. LINKS TWEE SCHERMEN GEVEN AAN BROODFABRIEK.
RECHTS SCHERM GEEFT AAN SUPERMARKT.

Arie: Zeg ga je er voor zorgen dat ik er uit vlieg?

Wim: (die staat te pezen) Hoezo?

Arie: Als ze straks komen tijdschrijven dan doen ze het
tempo omhoog. Dan kan ik het niet meer bijhouden en dan
moet ik er uit.

Wim: Ja maar ik wil meer gaan verdienen. Ik heb trouw-
pl plannen.

Arie: Denk je dan dat je loom vanzelf omhoog gaat als je
harder werkt. Je staat niet op premie. Hup weer zo'n
bal. 't Kon net zo goed gehakt zijn. Wat er in zit
weet je niet.

Wim: Hoezo, je bent toch vroeger zelf bakker geweest.
Dan moet je toch weten wat erin zit. Ik zal het
zelf ook moeten weten als ik hogerop wil komen.

Arie: Wat er in echt brood zit, ja dat weet ik. Maar wat
ze er hier allemaal inflikkeren om het zo wit en zo
zacht te krijgen, dat wil ik niet eens weten anders lus
ik het niet meer. Dat is trouwens ons werk niet, dat
gebeurt daar ginder.

Chef: Voor zever ik weet is het nog geen pauze heren. Door-
werken alstublieft.

Wim: Chef, zou ik niet eens een rondleiding in de fabriek
kunnen krijgen, dan weet ik wat er allemaal gebeurt.

Chef: Geen sprake van. Als jij maar weet wat er hier gebeurt
d daarvoor ben je aangenomen. En de rest dat regelen
wij wel. En doorwerken alstublieft. De productie moet d
d doorgaan. (gaat weg)

Wim: Val dan maar mooi kapot ook.

(scene aan de supermarkt kant)

Chef: Annie, Annie. (Annie duikt te voorschijn) O, Annie, dit is Ria. Ria komt bij ons werken en ze is vandaag voor het eerst. Ze moet jou maar helpen en je moet haar maar een beetje wegwijs maken in de winkel. Ze moet wel twee dagen per weer naar het vormings-instituut, maar ja met dat kwaad moeten we maar leren leven. (ze gaat weg)

Annie: Je moet je maar niks van haar aantrekken. Ik laat 'r meestal maar ouwehoeren. Ik werk hier bij de blikken, de koek en het brood. Daar zul me me mee moeten helpen. Vakken vullen, prijzen. Waarvoor ben jij aangenaem.

Ria: Gewoon voor werk in de winkel. Ik weet niet precies, zo van alles wat denk ik.

Annie: J Zeg kijk maar even rond he en als je het gezien hebt kom je me helpen.

Ria: (kijkt rond) He dit is het brood wat Wim maakt.

Annie: Heb je een vrijer?

Ria:

We zijn bijna verloofd. Als ik een paar jaartjes hard werk dan kunnen we trouwen.

Annie: Ja ja, zeg kom je me even helpen met die blikken.

BROODFABRIEK.

Wim: Ik snap het niet, Arie. Altijd zeggen ze dat je hart voor je werk moet hebben, dat leer je op school al, en als je dan laat merken dat het je interesseert, dan krijg je een grote bek.

Arie: Kop op, jongen. Let maar eens effe op, dan zal ik proberen je uit te leggen wat er hier precies gebeurt.

Wim: Nee, mij niet gezien. Straks komt de chef weer. Dan ben ik mijn baantje kwijt. Ria ziet me aankomen.

Arie: Ik vertel het je toch. GELUIDSSEIN ' t Is trouwens pauze.

Wim: Ik heb geen zin in je verhaaltjes. Vooruit dan maar, anders blijf je toch door zeuren.

Arie: Mooi zo. Wacht effe. Hier heb ik een brood, dat is van de band gevallen, dat lag in de afvalbak. Stel nou dit zijn alle broden, die de fabriek per dag maakt, hé ?

Wim: Ja.

Arie: Nee, die maakt de fabriek niet, dat doen wij. Wij werken ervoor. En we worden er goed voor betaald, hé ?

Wim: Ja.

Arie: Nee, we worden er niet goed voor betaald. Ik heb dat voor de aardigheid eens uitgerekend. De broden die wij per dag maken zijn zo'n 16.000 gulden waard. Wij werken hier met 30 man en we verdienen gemiddeld zo'n 60 gulden per man.

Wim: Zoveel krijg ik niet.

Arie: Ik zeg ook "gemiddeld" Wim, de een krijgt meer als de ander, de chef bijvoorbeeld. Nou, 16.000 gld broden, lonen 30 maal 60 dat is 1800 gld, dan is dit voor mij en dat is voor jou. HIJ GEEFT WIM HALVE BOTERHAM. Hé, geef eens terug. Jij krijgt jeugdloon, hier. Stop maar in je holle kies. HIJ GEEFT EEN KORSTJE.

Wim: Maar wat gebeurt er dan met de rest?

Arie: De rest? Die is voor de eigenaars, de aandeelhouders noem je dat.

Wim: Nee, daar klopt niks van. Dat is een lulverhaal. De machines moeten betaald worden en het meel.

Arie: Heel goed Wim, jij begint het te snappen. De produktiekosten noem je dat. Grondstoffen, machines, nou ja, alles wat nodig is om die broden te maken. Maar wat er dan nog over blijft, is niet niks. Ik heb dat uitgerekend met gegevens van de bedrijfskrant. Er blijft als alles eraf is aan zuivere winst 1100 gld. per dag over. Effe een bak koffie halen. ARIE WEG.

Wim: Alle broden 16.000 gulden, lonen 1800 gulden, dit voor het meel en de machines en dat voor de winst en dit is voor mij. ARIE KOMT TERUG
Nondenondeju, ze hebben me hier goed te pakken, Arie.
Hoe harder ik werk, hoe groter hun deel wordt en ik zit hier met mijn lulstukkie. Dan pees ik ook niet meer.

Arie: Blijf toe, dan kan ik voorlopig mijn baan houden.

Wim: Hoe zo? O, ja, ik snap het. Als ik harder werk, dan doen ze het tempo omhoog, dan kan ik nog harder werken, jij kan het niet meer bijhouden en je vliegt eruit en aan mijn loon veranderd niks. We lijken wel gek Arie. Weet je wat we doen, we maken er gewoon het beste van. GELUIDSSIGNAAL.

Hé, kalm aan. Kan jij intussen nog wat van je verhalen kwijt. Daar leer ik tenminste wat van. Ik zal het ook eens aan Ria vertellen. Misschien gaat het bij haar wel net zo.

IN DE SUPERMARKT.

Ria: Als ik dat brood zo opstapel, is het net of ik een stukje van Wim zijn werk verderzet.

Annie: Doe niet zo romanties. 't Is gewoon brood, dat wordt verkocht en er wordt nog goed op verdient ook.

Ria: Hoeveel eigenlijk, Annie op zo'n brood?

Annie: Dat weet ik niet, daar kom je niet achter. Maar als je bedenkt, dat ze in Gemert weer een nieuwe zaak aan het bouwen zijn. Van welke centjes denk je dat dat gebeurt?

Ria: Van de centjes van de grote baas.

Annie: Juist. En wie weken daarvoor?

Ria: Wij.

Annie: Presies. Kijk dat zit zo...Pssst.

Chef: Ria, wat is dat nou, heb je de blikken boontjes opgestapeld? Dat hoeft niet hoor. Die hebben de mensen nodig, dus die kopen ze toch wel. Zet die maar mooi daar achteraan op de plank. We hebben net een doos met van die nieuwe barbecue-sausjes binnen gekregen, die gaan in de aanbiedingsreklame, maak er maar een mooie toren van. CHEF WEG.

Ria: Ja, ja, ik begin het te snappen. Wat de mensen niet nodig hebben, dat moet vooraan, daar wordt het meest aan verdiend. Nou, kan ik weer over nieuw beginnen. Goed dat ik een diploma van de kleuterschool heb, kan ik tenminste een mooie toren maken.

Annie: Hoe laat is het? Ria: Bijna half elf.

Annie: Even een sigaretje roken op de WC, ik ben zo terug.

Ria: Okay, ik houd het wel in de gaten.

Ria: TEGEN PUBLIEK. En wij maar werken. Voor onze toekomst. Ik vond het hartstikke leuk dat ik werk had. En het viel nog mee ook. Annie is een leuke vriendin. Maar toch zijn er een aantal dingen, die je na een poosje ontzettend lullig begint te vinden. En bij Wim liep het ook niet allemaal van een leien dakje.

IN DE BROODFABRIEK.

Wim: Morgen.

Arie: Morgen. Ik ga vandaag de broden die we maken maar eens tellen. Ik heb het gevoel, dat we minder produktie maken dan normaal.

Wim: Dat is mooi. Dan hoeven wij niet zo hard te werken.

Arie: Hoe kom je daar bij. Heb je niet gemerkt dat toen Kees wegging, hij niet is vervangen. En toen ouwe Willem met pensioen ging, kwam er ook niemand voor in de plaats.

Wim: Ach, wat geeft dat nou, als wij maar kunnen blijven werken.

Arie: Maar Wim, jongen, nondeju gebruik nou toch je verstand. Dat staat alleen aan die meid van hem te denken. En die ziet niet wat er hier gebeurt.

Wim: Nou doe niet zo schoolmeesterachtig. Als je wat weet, vertel het me dan liever, dan weet ik het ook.

Arie: Neem me niet kwalijk. Ik heb slecht geslapen. Ik maak me zorgen. Als je 50 bent, dan vind je niet zo makkelijk een andere baan. Kort en goed, ik denk dat ze van plan zijn het bedrijf geheel of gedeeltelijk te gaan sluiten.

Wim: Te sluiten? Maar dat kan toch niet Arie. Zijn er nog geen werkelozen genoeg.

Arie: Ja daar trekken zij zich nog al wat vanaan. Als het niet genoeg/opbrengt, weg met de handel. /winst

Wim: Maar waarom denk je dat?

Arie: Nou, een half jaar geleden hing er een brief aan het bord. Dat het bedrijf verkocht was, maar er zou niks veranderen. En vanaf dat moment zijn de mensen die weggingen niet meer vervangen en nou maken we minder produktie als normaal. Ik ben er al mee naar de bond geweest. Die zeiden, dat ik het goed in de gaten moest houden en zij zouden ook op onderzoek uitgaan.

Wim: Maar ze hadden toch beloofd, dat er niets zou veranderen? Gaan we dan allemaal ons werk verliezen Arie? Kunnen we daar dan niets aan doen? Wat zal Ria zeggen?

Arie: Kop. Als het nodig is, zullen we aktie gaan voeren. Ben je nou lid van de bond?

Wim: Ja, verleden maand al. Ik wou je eerst niet geloven toen je zei, dat het belangrijk was. Ik dacht, dat is al weer een tientje in de maand minder. En ik moet sparen. Maar ik heb het toch maar gedaan. Maar ik wou het je alleen niet vertellen, anders had je alweer gelijk en dat kan ik niet goed hebben.

Arie: Ja dat denken ze allemaal. De bond in, ik, waarom zou ik. Mij gebeurt niks. Nou, je ziet het, hé. Maar we gaan binnenkort een vergadering houden, om te overleggen wat we kunnen doen, als die plannetjes van hierboven doorgaan. GELUIDSSIGNAAL.
Nou daar gaan we weer.

Wim: We laten niet met ons sollen, hé Arie, wat denken ze wel. Ik laat me mijn baan niet afpakken. Door niemand niet.

IN DE SUPERMARKT.

Ria: Zeg ik moet vandaag echt om zes uur weg, hoor. Wim komt vandaag voor het eerst bij ons op bezoek.

Annie: Dat wordt officieel. Nou laten we dan maar even doorwerken.

Ria: Ik ben wel benieuwd hoe het zal gaan vanavond. CHEF OP.

Chef: Zo meisjes, vijf voor zes, het zit er weer bijna op voor vandaag. Ria, wil jij zo nog even bij de kassa komen schoonmaken, het is daar weer zo'n rommel vandaag.
CHEF AF.

Ria: Stik. Ik wist het wel. Ria knapt het wel op en na zessen. Nou ik doe het niet hoor.

Annie: Ja, waarom doe je dat dan ook altijd? Je werktijden staan toch vast. 't Is al de derde keer deze week.

Ria: Maar ik moet voorzichtig zijn. Ik ben nog op proef. En ik moet ook nog 2 dagen in de week naar het vormingsinstituut.

Annie: Ja dat is wel waar, maar je hoeft toch niet alles te pikken. Het wordt gewoon te gek de laatste tijd.

Ria: Ja maar hoe pak je zoiets dan aan?

Annie: Daar moeten we het eens over hebben. Maar op een moment dat we effe rustig kunnen praten.

Ria: Wim zal het wel niet zo lwuk vinden, dat hij zo lang moet wachten.

Annie: Okay, ik doe het wel deze keer. Ik zal wel zeggen dat je misselijk bent geworden. Maar morgen gaan we erover praten. Want we gaan er wat aan doen.

Ria: Bedankt, hé. Daag.

Annie: En sukses vanavond. Daag.

CHANGELEMENT. DE SCHERMEN GEVEN AAN HUISKAMER.

Vader: Nee, daar komt niets van in. Om elf uur moet ze thuis zijn. Als ze zestien is, dan kunnen we er nog eens over praten. Zo, zo....

Wim: Ja....

Vader: Toch wordt PSV dit jaar kampioen. Die Edström, die kan er wat van.

Wim: Volgens mij wordt Feijenoord kampioen, mijnheer.

Vader: Feijenoord! Die Rotterdammers? PSV, jongen. Je moet een beetje vertrouwen hebben in die mensen van hier.

Wim: Maar de meesten zijn helemaal niet van hier, die besten die worden allemaal gekocht uit het buitenland. Uit Zweden, Denemarken en ga zo maar door.

Vader: Ja dat is waar. Neeskens zit nou ook weer in Spanje.

Moeder: En Kruyf.

Vader: En Kruyf. Ja, die hele sport is een grote geldzaak, daar zit het kapitaal achter. Waarachter niet, trouwens.

Wim: Ja mijnheer dat is waar, daar zit het kapitaal achter, en... Dat is waar.

Vader: Zo, dus jij werkt op de broodfabriek?

Wim: Ja, mijnheer.

Vader: Brood zal altijd nodig zijn, dus dat is een zekere baan.

Wim: Dat zou je zo denken, maar als je er middenin zit, dan hoor je wel andere dingen. Onze fabriek bijvoorbeeld, die is opgekocht door een groot meelkonsern en nou gaan ze reorganiseren en nu is niemand meer zeker van zijn baan.

Vader: Dat is me ook wat moois. Alles wordt tegenwoordig maar gereorganiseerd. Dat hoor je vaker, zo van bovenaf. Ja daar is niks tegen te beginnen.

Moeder: TEGEN RIA 't Komt goed op gang meid.

Ria: Gelukkig.

Moeder: Hier is de koffie. Wim, suiker en melk? Ria, wil jij ook een kopje.

Ria: Graag. WILMA KOMT BINNEN.

Wilma: Hallo.

Moeder: Wilma dit is Wim.

Wilma: Dag krullebol. Heb je al een ring. Laat eens kijken.

Ria: Doe niet zo gek.

Moeder: Wilma, ga even een kopje koffie voor jezelf halen in de keuken.

Vader: Ja, dat reorganiseren, daar kan je niks tegen beginnen.

Wim: Dat weet ik nog zo niet mijnheer. Wij zijn al met een plan bezig, dat niemand van ons ontslagen zal worden. Als het nodig is gaan we actie voeren.

Vader: Actie voeren, actie voeren. Je hoeft tegenwoordig niks anders. Ze voeren overal maar actie. Tegen de luchtverontreiniging, op de bedrijven. Bij die vriendin van jou, die bij V en D werkt daar hebben ze actie gevoerd, dat ze in de winter met een lange broek op het werk mochten komen. 't Is ze nog gelukt ook. Nee dat actie voeren, ik ben er tegen. Straks krijgen we nog een actie, dat ons moeder geen koffie meer wil zetten,

Ria: Dan doe jij het eens, pa.

Wilma: Nee alsjeblieft niet, dan krijgen we allemaal drab.

Vader: Actie voeren, ik ben er tegen. Er is al onrust genoeg en het wordt steeds erger. Ik zeg maar zo: je rustig houden en doorwerken, dan komt het allemaal wel goed. Er is toch al een hoop veranderd en verbeterd als je naar vroeger kijkt.

Wim: Ja dat is waar. Maar hoe is dat verbeterd?

Vader: Dat weet ik zo niet. Dat zal wel vanzelf gegaan zijn.

Ria: Daar hebben wij het op het vormingsinstituut over gehad, pa.

Vader: Vormingsinstituut, dat had je vroeger ook niet. Het was leren of werken. Ja dat is nou zo mooi, op school wou ze niet leren, maar op dat vormingsinstituut, daar heeft ze het ineens naar haar zin. Wat leer je daar dan, hé?

Wim: Ik heb er geleerd, dat je rechten hebt en dat je daarop moet staan.

Vader: Ja dat is goed, maar dat leer je op je werk ook wel.

Ria: En van de kinderarbeid. Dat kinderen van 12 jaar de hele dag moesten werken. En dat dat nou niet meer zo is en hop het komt dat dat veranderd is.

Vader: Kinderarbeid? Waar is dat nou goed voor?

Moeder: Nou je zegt toch zelf: mijn dochter moet het beter krijgen dan ik. Wees blij, dat ze daar nog wat leert.

Ria: TEGEN PUBLIEK. Ach met vader kan je daar niet goed over praten, die begrijpt er niets van. En toch is het verrekke interessant om te weten hoe dat vroeger ging op het werk en hoe dat verandert is. Want als je weet, hoe de dingen veranderd zijn, dan weet je ook hoe je ze nu kunt veranderen, als je tenminste vindt dat dat moet. We hebben daar in het V.C een projekt over gehad met platen. Moet je kijken.

27

DE 5 SPELERS STAAN NAAST ELKAAR MET EEN BORD MET EEN AANTAL
OM TE KLAPPEN TEKENINGEN.

Fr. (plaat 1) Dit is Ietje van Kasteren. Ze is 15 jaar, net
als wij. Het is 1874, honderd jaar geleden.

Ju (pl.2) Ze werkt in een weverij. 16 uur per dag. Zes dagen
in de week.

Ma (pl.3) Ook Ietjes zusje van 10 en haar broertje van 8 wer-
ken in de weverij. Er werken alleen maar kinderen.

Jo (pl.4) De baas zegt "kinderen zijn erg geschikt voor dit
werk met hun kleine vingertjes. Maar hij bedoelt: "kinde-
ren hoef je veel minder te betalen dan volwassenen en je
kunt ze opjagen zonder dat ze al te veel tegenstribbelen.

Ni (pl.5) De ouders van Itje kunnen zelf geen werk vinden. Ze he-
bben de paar gulden die de kinderen verdienen hard nodig
om de honger buiten de deur te houden.

Fr (pl.6) Als vader beleefd aan de directeur vraagt of hij het
werk van zijn kinderen mag overnemen omdat hun gezondheid
naar de knoppen gaat door het zware werken, zegt de baas:

Ju (pl.7) "ik heb begrip voor Uw zorgen maar helaas. Hier is
wat geld om medicijnen te kopen" En als de vaders pro-
testeren (pl.8) tegen de onmenselijke behandeling die zij
zelf en hun kinderen van de baas krijgen,

Ma worden ze door hem uitgelachen door hem: "onmenselijk, die
kinderen doen dat werk alsof het een spel is. (pl 10) Maar
steeds meer vaders gingen eisen dat zij het werk van hun
zouden overnemen en dat ze loon naar werk zouden ontvangen.
in actie

Jo (pl 11) Maar toen kwamen alle werkeloze mensen en de mensen die
veel te weinig verdienden voor het zware werk dat zij iedere dag
weer zestien uur moesten doen. (pl12) Ze staakten en demonstreer-
den. Ze trokken samen Een lijn.

Ni. En de bazen (pl. 13) gingen door de knieën. De kinder-arbeid
werd verboden, de werkdag werd korter en de lonen hoger.
Zo is dat veranderd.
Niet vanzelf, maar door de strijd van de gewone mensen.
En zo veranderde er nog veel meer.

Fr: (Pl. 4 Dit is Joke van Buuren. Ze is 15 jaar, net als wij.
Het is 1912.

Ju (pl.15) Joke werkt in een hoedenatelier. Niet 16 uur per
dag maar tien uur. Dat is afgedwongen door de werkende mensen.

M

Ma (pl.16) Haar broertje van / en haar zusje van tien zitten
op school. Dan kunnen ze niet meer uitgebuit worden op de
fabrieken en leren ze rekenen , lezen en schrijven. Dingen
die de kinderen van de gewone mensen vroeger nooit leerden,

Jo (pl. 17) En er is nog meer gewonnen. De vader van Joke
mocht voortaan meestemmen als er verkiezingen zijn. Vroeger
hadden alleen de rijke mensen stemrecht.

- Ni (pl.18) Maar de moeder van Joke bijv. mag nog niet stemmen, vrouwen hebben nog geen stemrecht. En als de vader van Joke werkeloos wordt dan moeten ze leven van de wind want w.w. bestaat nog niet in 1912. Nee de strijd is nog niet voorbij. En de bazen proberen als ze even de kans krijgen de rechten die de arbeiders veroverd hebben weer terug te pakken.
- Fr (pl.19) Dit is Frits van de Wittenbaker. Hij is 15 jaar, net als wij. Het is 1930.
- Ju (pl.20) Frits werkt in een textielfabriek. 10 uur per dag. Het is de tijd van de grote crisis.
- Ma (pl.21) De ene fabriek na de andere wordt gesloten. Als de bazen er niet genoeg aan kunnen verdienen dan sluiten ze 'm maar. Dat de arbeiders dan geen inkomsten meer hebben telt niet.
- Jo (pl.22) Er zijn honderdduizenden werkelozen. De bazen proberen de arbeiders tegen elkaar uit te spelen: ze ontslaan bijv. arbeiders die zijn aangenomen voor tien uur per dag en voor een redelijk loon...
- Ni (pl.23) en nemen daarvoor in de plaats werkeloze arbeiders die bereid zijn 14 uur per dag en voor een veel lager loon het werk te doen. Zo zijn het voor de bazen tenslotte toch nog goede tijden.
- Fr (pl.24) Maar dat nemen de arbeiders niet. Ze komen in opstand. In Tilburg waar Frits werkt staken de textielarbeiders om hun bevochten rechten te verdedigen.
- Ju (pl.25) In Twente zijn grote demonstraties.
- Ma (pl.26) In Amsterdam komen door de honger de Jordaan-bewoners in opstand.
- Jo (pl. 27) In Groningen leggen de arbeiders de strokarton-fabrieken plat.
- Ni (pl.28) Overal in het land gaan de arbeiders samen. En nu zul je zeggen: dat was vroeger. Maar gaat het tegenwoordig dan zo anders!
- Fr (pl.29) Dit is Toon Kroon. Hij is 15 jaar, net als wij. Het is 1972.
- Ju Toon doet mee aan de bezetting van de Enka-fabrieken in Breda.
- Ma (pl.31) De bazen willen de Enka-fabriek sluiten omdat ze er niet genoeg aan verdienen. 1200 man zouden zomaar op straat gezet worden.
- Jo (pl.32) Maar de arbeiders zeiden: "wij hebben deze fabriek groot gemaakt. Het is een gezond bedrijf, waar wij nog jaren onze boterham kunnen verdienen."
- Ni (pl.33) En ze bezetten hun fabriek. Zo dwongen ze de bazen af te zien van sluiting van de Enka. En dat de arbeiders gelijk hadden is duidelijk, want de Enka-Breda draait nog steeds.

- Fr (pl.34) Dit is Jolanda Schouten, Ze is 15 jaar, net als wij.
Het is 1973.
- Ju (pl.35) 4 dagen in de week, 8 uur per dag moet Jolanda pezen
achter de kassa van een supermarkt. En dan wordt Jolanda naar
huis gestuurd met een paar tientjes,
- Ma (pl.36) Als de minister er over denkt om een wet te maken
dat jeugdigen een vastgesteld minimum loon moeten krijgen,
protesteren de bazen.(pl.37) Ze klagen, ze dreigen ze doen alles
om de minister te beïnvloeden.
- Ni (pl.38) En al gauw ziet het er naar uit dat de bazen de minster
klein krijgen en het minimum-jeugdloon niet doorgaat.
- Fr (pl.39) Maar dan komt Jolanda in actie.
- Ju (pl.40) En met haar duizenden andere werkende jongeren in
Nederland.
- Ma (pl.41) Ze staken en demonstreren.
- Jo (pl.42) Ze eisen hun recht en ze krijgen het minimumloon.
- Ni (pl.43) Zo veranderde het vroeger en zo verandert het nu.
Niet vanzelf. Maar door strijd. De strijd van alle werkende
mensen. En die strijd gaat nog steeds door.

Ria TEGEN PUBLIEK. Zobereikten de werkende jongeren, dat het minimumloon er kwam, doordat we met zijn allen aktie voerden. Maar bij ons in de supermarkt bereikten we ook wat met zijn allen.

CHANGEMENT. BEIDE SCHERMEN GEVEN AAN SUPERMARKT.

't Is een mooi verhaal. Moet je horen. Onze winkel sluit tussen de middag een half uur. Kunnen wijeffe eten en een sigaretje roken. Maar wat gebeurt er nou? Net tegen sluitingstijd komen er nog klanten binnen en die willen dan nog boterhamvlees, ze bestellen groente of ze hebben lege flessen, en dat kost dan gauw 10 min. en dat gaat dan mooi van onze pauze af. Vooral als je aan de kassa zit ben je de klos. Dus zei Annie op een dag:

Annie: Zeg jongens, wij hebben recht op een half uur lunch-pauze. Weet je wat we doen? We sluiten de deur om vijf voor half een, dan hebben we de tijd om rustig te eten. En als de chef problemen maakt, dan trekken we met zijn achten een lijn.

Ria: Zo gezegd, zo gedaan. Annie deed de deur op slot en, dat zal je altijd zien, net op die dag komen er een stel klanten, die op de deur gaan staan bonzen. Dus de chef erbij.

Chef: Wat is dat nu, het is nog 4 voor half een. Wie heeft die deur op slot gedaan? Mijn excuses, heren, de deur is per abuis te vroeg gesloten.

Annie: Helemaal geen abuis, mevrouw Jansen. Het afhelfen van die klanten kost ons een stuk lunchtijd. Daarom dachten wij, we doen de deur om vijf voor half een dicht, dan hebben we tenminste tijd om rustig te kunnen eten.

Chef: Daar komt niets van in. Op de deur staan de openingstijden vermeld. En daar houden wij ons aan.

Annie: In ons kontrakt staan de lunchtijden vermeld en daar houden wij ons aan. 't Is half een, neemt u de kassa over chef?

Chef: Ik spreek je nog wel.

Annie: Dan zult u ons alle acht moeten spreken, want we nokken allemaal af. Kom mee.

Chef: Ria, waar ga je heen, meisje, er staat al een hele tijd een klant bij de groente. Wil je die even afhelfen.

Ria: Ik ga eten, mevrouw, 't is half een. Misschien kunt u die zelf even helpen. TEGEN PUBLIEK.
En dat deden we alle acht. Goed hé? Nu spelen we even de klanten, om te laten zien, wat er toen gebeurde.

Klant 1 : Kan er iemand bij de vleeswaren komen helpen?

Chef: Ik kom eraan mevrouw.

Klant 2 : Waar vind ik de sandwichspread, chef?

Chef: Boven de slasaus, mevrouw.

Klant 2 : Maar waar staat de slasaus dan?

Chef: De slasaus die staat,...ik kom wel even bij u.

Klant 3 : Kunt u even bij de groente helpen?

Chef: U ziet dat ik alleen ben, mijnheer, ik kan niet alles tegelijk.

Klant 4 : Moet ik bij u afrekenen, chef.

Chef: Ik kom zo bij U. ALGEMEEN TUMULT VAN KLANTEN.
.....Dat is dan 3.25.

Ria: TEGEN PUBLIEK Zo holda ze mooi 15 minuten van de ene kant van de winkel naar de andere. En de volgende dag ging de deur om vijf voor half een op slot.

CHANGEMENT FRITESKRAAM.

FRITESKRAAM.

Annie: Mies, je had haar gezicht moeten zien, om je rot te lachen!

Ria: Nou, ik zat hem toch te knijpen. Als ze zo kwaad was geworden, dat ze ons had buiten gegoooid...

Annie: Ach joh, dan had ze ons toch alle acht buiten moeten gooien, dan was ze ons allemaal kwijt. Jij had het toch zeker niet gepikt als ze mij alleen had ontslagen.

Ria: Nee natuurlijk niet.

Mies: Ik vind het goed, hoor, dat jullie allemaal meededen. Dat heb je niet vaak. D'r zijn altijd wel een paar schijters bij en dan is het meteen een stuk moeilijker.

Annie: O, die waren er bij ons ook wel. Hé, Ria?

Ria: Maar dat is nu over.

Annie: Mooi was het: Chef, waar vind ik de sandwichspread?

Ria: Kassa. Ik kom zo bij U. WIM KOMT BINNEN.

Wim: Hallo.

Ria: Hallo. We zijn net aan het vertellen over de supermarkt gisteren.

Mies: Goed werk van die meiden, hé Wim?

Wim: Nou. Ik wou dat ze het bij ons zo eens waren.

Ria: Is er nog nieuws bij jullie?

Wim: Ja. Hier lees maar. Dit zijn de pamfletten voor de bond voor de vergadering van vanavond. Het gaat er nu om spannen.

Ria: De bakkerij gaat dicht. Dus het is nou zeker?

Wim: Ja, als het aan hun ligt tenminste. Over 3 maanden. Alleen het magazijn blijft nog open voor de distributie. Het brood wordt dan voortaan in Breda gebakken.

Annie: In Breda? is dat dan dezelfde firma?

Wim: Nee. Dat zit zo. Het is een groot meelkonseren. Een half jaar geleden hebben die onze bakkerij opgekocht. En dan zou er niks veranderen. Maar tegelijkertijd hadden die gasten een bakkerij in Breda gekocht en die was net een tikkeltje moderner. Dus als die nou dag en nacht doordraait, kan die de hele provincie bedienen. En dan vliegen wij eruit.

Ria: Dus Arie had toch gelijk, met zijn voorgevoel.

Wim: Ja, nou. Hij komt me hier zo halen, voor de vergadering. We zullen het ze laten merken, de bazen!

Mies: Ik hoop voor jullie, dat er nog wat aan te doen is.

Wim: Maar het is toch een schande, Mies. Er zijn bij ons op de bakkerij mensen, die werken daar al 30 jaar. Die hebben met hun eigen handen die bakkerij helpen opbouwen tot wat hij nu is. En nou gaat hij opeens dicht. Dat beslissen ze even daarboven. Omdat er anders niet genoeg winst wordt gemaakt. Jullie worden bedankt en de groeten. Dat kan je toch niet nemen. Zeg nou zelf.

Annie: Nou dat is toch te gek. Jullie moeten aktie voeren net als wij. ARIE KOMT BINNEN.

Arie: Goieenavond. Zo mag ik het horen.

Wim: Dat is Arie. Toch zal het niet makkelijk zijn. Op onze afdeling is er bijvoorbeeld een jongen, die zegt: als jullie aktie voeren, doe ik niet mee.

Arie: O, Kees. Die zegt: ik zoek zo gauw mogelijk ander werk. We hebben een kleuren TV op afbetaling. Mijn vrouw ziet me aankomen. Dat is Kees.

Annie: Nou, dat is ook knap lullig. Zijn vrouw houdt hem dus tegen om mee aktie te voeren.

Ria: Dat is waar.

Mies: Je zal ze de kost geven, de vrouwen die er net zo over denken. Als hun man maar op tijd het geld binnen brengt, dan praten ze nergens meer over. Trouwens, Ria hoorde ik jou ook niet pas praten over een kleuren TV op afbetaling?

Ria: Ja, maar dat is iets heel anders.

Mies: Ik spreek jou nog wel na 2 jaar stofzuigen en poep-luiers wassen.

Ria: Nee Mies, moet je luisteren. Ik wil best graag een kleuren Tv en ook nog een wasmachine en een ijskast. Maar ik zou niet getrouwd willen zijn met een man, die daarom niet meer op durft te komen voor zijn rechten. En zoals nou bij Wim, ze zouden wel gek zijn als ze zich zomaar op straat lieten zetten.

Arie: Zo is het. Kom Wim, we moeten gaan.

Ria: Als jullie nog ervaren aktievoerders nodig hebben...

Wim: Nee hoor dat doen wij wel. Dat is niks voor vrouwen.

DE DRIE VROUWEN PROTESTEREN.

Ria: Dat was mijn verhaal. Weet je nog?

SLOT LIED.

Juf zei:

Juf: Je hebt je sommen weer allemaal fout, Ria, wat ben je toch dom.

Ria: De kookjuf zei:

Kookjuf: Je zult wel vaker dingen moeten doen, die je niet leuk vindt, dan went dat vast.

Ria: Vader zei:

Vader: Leren, dat is toch niets voor ons soort mensen.

Ria: Dat zeggen ze ja, maar ze zeggen zoveel.

Maar als jij niet praten kan
lullen ze je zo omver
je hebt er niet van terug.
En als jij niet rekenen kunt
naaien ze je keer op keer
dat merk je niet zo vlug.
De school dat was niet alles
maar je hebt er wat geleerd
als jij maar dgene bent
die daarvan profiteert.
Leer nu je rechten kennen
hier op school en op je werk,
leer samen iets ondernemen
want samen sta je sterk.

Ria: Arie zei:

Arie: We werken wel hard, maar we worden er goed voor betaald, hé?

Ria: De chef zei:

Chef: Ria, nu hebben wij samen alle problemen opgelost.

Ria: Vader zei:

Vader: Je rustig houden en doorwerken, dan komt alles wel goed.

Ria: Dat zeggen ze ja, maar ze zeggen zoveel.

En dan kun je wel denken
bij ons valt het wel mee
mijn baas die is zo kwaad nog niet
en onze chef een leuke vent,
maar een ding geldt in elk bedrijf
dat jij geen moer te zeggen hebt
en afhankelijk bent.
Door strijd is al veel veranderd
ons werk wordt nu beter betaald
maar het blijft de baas, de kapitalist
die alles beslist en bepaalt.

Wij moeten zelf gaan beslissen
 wijdoen tenslotte het werk
 en dat kunnen we samen bereiken
 want samen staan we sterk.

Ria: Vader zei:

Vader: Wat maakt het nu uit of je arm bent of rijk, want
 de zon schijnt toch voor iedereen.

Ria: Kees zei:

Kees: Aktie voeren, mij niet gezien; mijn vrouw ziet me
 aankomen.

Ria: Moeder zei:

Moeder: 't Is toch maar een meisje. Als ze later haar huis-
 houden naar kan doen.

Ria: Dat zeggen ze ja, maar ze zeggen zoveel.

Maar als jij nu vijftien bent
 heb je nog zo'n vijftig jaar tegood
 dat je werken moet
 op het atelier of in de fabriek
 of dat je aan de afwas staat
 of wat je ook doet,
 je zult moeten leven van je loon
 en de huisvrouw van dat van haar man
 en wat er met hem op zijn werk gebeurt
 is voor haar evengoed van belang.
 En als er strijd gevoerd wordt voor hoger loon
 geen ontslagen, geen overwerk
 dan moet je er samen tegenaan
 samen sta je sterk
 dus moet je er samen tegenaan
 samen sta je sterk.

X X X X X X X X